

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Татяна Игоревна Алексиева – Софийски университет
„Св. Кл. Охридски“

на материалите, представени за участие в конкурс
за заемане на академичната длъжност ‘доцент’
в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“
по област на висше образование 2. *Хуманитарни науки*; професионално направление
2.1. *Филология (Славянски езици – Историческа лингвистика)*

В конкурса за ‘доцент’, обявен в Държавен вестник, бр. 57 от 26.06.2020 г., с.83 и на интернет-страницата на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ за нуждите на Катедра „Руска филология“ към Филологическия факултет, като кандидат участва гл.ас.д-р Атанаска Славчева Тошева от ПУ „Паисий Хилендарски“.

Общо представяне на процедурата и кандидата

Със заповед № Р 33-4137/25.08.20 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ съм определена за член на научното жури в конкурс за заемане на академичната длъжност ‘доцент’ в ПУ по област на висше образование 2. *Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология (Славянски езици – Историческа лингвистика)*, обявен за нуждите на катедра „Руска филология“ към Филологическия факултет.

За участие в обявения конкурс е подала документи единствено гл.ас. д-р Атанаска Славчева Тошева. Представеният от нея комплект материали на хартиен и електронен носител е в пълно съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ПУ и включва всички предвидени в него документи.

През 1981 г. А. Тошева завършва магистърска степен в специалността Руска филология, Факултет по славянски филологии на СУ „Св. Кл. Охридски“. През 2007 г. получава научната и образователна степен ‘доктор’ с дисертация на тема: *Езикът на „История во кратце о болгарском народе славенском“ на йеросхимонах Спиридон (1792 г.) (в контекста на езиковата ситуация в България през втората половина на XVIII в.)*. А. Тошева има 39 години трудов стаж по специалността – първоначално като учител по руски език и български език и литература в СОУ „Христо Ботев“ (1981-1983 г.), впоследствие като преподавател в ПУ „Паисий Хилендарски“ (от 1983 г. до днес).

Учебно-педагогическата дейност на кандидатката в конкурса е многостранна – тя включва семинарни и лекционни курсове (7 задължителни и 4 избираеми) в бакалавърски и магистърски програми на ФФ. Четените от нея академични дисциплини са съобразени с най-новите тенденции в обучението и очертават облика на ерудиран преподавател. Работата ѝ със студентите и дипломантите е много плодотворна. Под научното ръководство на д-р Тошева успешно са защитени 13 магистърски тези на студенти от различни МП. Отговорно се отнася към педагогическата си дейност и съумява да поддържа у студентите траен интерес към преподаваните дисциплини.

Д-р Тошева активно участва в административния живот на своята институция: в изработването и актуализирането на учебните планове на магистърските и бакалавърските програми, в изготвянето на учебната документация на хибридните специалности – ОКС „Бакалавър“. Координира научната дейност в катедрата и администрира сайта ѝ. Участието на д-р Тошева в 3 национални проекта е израз на авторитета ѝ като добър преподавател и организатор. Владее перфектно руски, добре английски и ползва немски език.

Обща характеристика на научната и научно-приложната дейността на кандидата

Научноизследователски интереси на д-р А.Тошева са в областта на сравнително-историческото езиковедие, книжовноезиковата история, старобългарския и църковнославянския език, лексикологията. Научните ѝ трудове са в значителен обем и на високо научно равнище. Те напълно отговарят на профила на обявения конкурс.

Списъкът на научната продукция на д-р Тошева включва 46 заглавия. Тя е и автор на научни рецензии и преводи. В конкурса за заемане на академична длъжност 'доцент' участва с 19 публикации: 2 монографии (1 от тях е публикувана на базата на защитен дисертационен труд), 1 студия, 1 речник-индекс и 15 статии на български и руски език, публикувани в академични издания у нас и в чужбина. Научните разработки на участничката в конкурса имат подчертано приносен характер. Данните в представената справка на количествените и качествените изисквания сочат, че д-р Тошева не само е изпълнила, но е надхвърлила необходимия минимум.

Централно място сред трудовете на А.Тошева в областта на историческата лингвистика заема монографията *Рилската преправка (1825 г.) и преписите от Рилската редакция на „История славянобългарска“ (текстология и език)*. (Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, 2020, 621 с. ISBN 978-619-202-546-5), която е обсъдена като хабилитационен труд на разширено катедрено заседание на 18.12.2018 г. Това е първото по рода си цялостно лингвистично-текстологично проучване на ръкописите от Рилската редакция, снабдено с критично издание на преписите, което посочва преработките на различните преписвачи и техните извори. Проучването на писмените паметници от Рилската редакция е осъществено на базата на интегрален лингвистичен и текстологичен анализ, като „текстологичното изследване следва основните принципи, разработени в трудовете на Д.С. Лихачов, а езиковите особености се разглеждат в контекста на книжовноезиковата ситуация в България в края на XVIII и първата половина на XIX век чрез сравнение с езика на Паисий Хилендарски, Спиридон Рилски и други възрожденски книжовници“ (с. 12).

Безспорен научен интерес представлява проследяването на връзките между преправките на „История славянобългарска“ и техните преписи и начина на разпространяването им през Възраждането. Трудът съдържа богат илюстративен материал, ексцерпиран от различни източници, което дава възможност да се оценят както литературните качества на творбите, така и езиковите им особености. Във фокуса на вниманието на авторката са всички равнища на текста: езикови (лексикални, граматични, синтактични, графични и правописно-фонетични), стилистически и съдържателни. С вещина тя коментира преобразуването на текстовете чрез използването на различни езикови средства, преосмислянията, допълненията и преработките. Текстът на авторката впечатлява с последователността на подхода към езиковите явления и с детайлни коментари.

Като приносен момент отчитам задълбоченото представяне на принципите и механизмите на съставяне на Рилската преправка на „История славянобългарска“ на базата на цялостна текстологично-езикова съпоставка с историографските съчинения на Паисий Хилендарски и Спиридон Рилски.

Оценявам като сериозни постижения редицата статии (12 на брой), които са били важна част при подготовката на монографията и частично са интегрирани в нея. Това е ярко свидетелство, че изводите са резултат на дългогодишни наблюдения и задълбочено обмисляне на книгата.

Научната проблематика, представена в пет статии на д-р А. Тошева извън тематиката на хабилитационния труд, е изключително актуална и може да бъде обобщена в две направления: лексикология и лексикография, сравнително-историческо езиковедие. Във фокуса на вниманието на авторката (публ № 4.3 и 4.4) са слабо

проучените в руския и българския език фразеологизми с ключовите лексеми *Бог, Господ, Божи*. Особено внимание е отделена на честотата и сферата на употреба на тези устойчиви изрази, а така също и разликите в народопсихологията и менталитета на двата народа.

Друга тематична група формират публикациите, посветени на лексикографски проблеми. В статията *О лексикографических и лингвистических возможностях исторического модуля будущего сотово-сетевого словаря* (публ. № 4.8) авторката се спира на въпроса за целесъобразността и възможностите за създаване на електронен двуезичен руско-български речник от нов тип, който да включва и историко-etimологичен модул.

Статията *К вопросу о динамике языковой нормы (деминутивы и их лексикографическое представление в русском и болгарском языках)* (публ. № 4.5) разглежда деминутивните съществителни в руския и българския език като речникови единици и отразяването им в лексикографската практика. По-голяма непоследователност при представянето на деминутивните съществителни се регистрира в българския тълковен речник (липсват словообразователни варианти с умалително значение, няма системност при включването на деминутиви в речниковите статии).

В заключение ще обобщя, че лингвистичните трудове на гл.ас. д-р А. Тошева имат висока научна стойност и я представят като утвърден изследовател, който познава старобългарската и древноруската ръкописна традиция на текстовете. Нямам принципи критични забележки по представените за оценка материали. Препоръката ми е да увеличи броя на публикациите си с чужбина.

Познавам лично Атанаска Тошева като етичен човек, сериозен изследовател и добър професионалист, който е отдаден на науката и преподавателската дейност.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Документите и научната продукция, представени от АТАНАСКА СЛАВЧЕВА ТОШЕВА, напълно отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Кандидатката е представила **значителен** брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани при защитата на ОНС ‘доктор’. В работите ѝ има оригинални научни и приложни приноси, които са получили международно признание, като представителна част от тях са публикувани в списания и научни сборници, издадени от академични издателства. Теоретичните ѝ разработки имат практическа приложимост, част от тях са пряко ориентирани към учебната работа. Научната и преподавателската квалификация на гл.ас. Атанаска Тошева е **несъмнена**.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализа на тяхната значимост и съдържащите се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, намирам за основателно да дам своята **положителна** оценка и препоръчвам на Научното жури да **изберем** АТАНАСКА СЛАВЧЕВА ТОШЕВА на академичната длъжност ‘доцент’ в ПУ „П. Хилендарски“ по професионално направление **2.1. Филология, научна специалност: Славянски езици – Историческа лингвистика**.

05.10. 2020 г.

гр.София

Изготвил становището:

(проф. д-р Татяна Алексиева)